

Відгук надіслав до
спеціалізованої вченої
ради К 32.051.06
15 вересня 2021р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
Кутурбо М.М.

Спеціалізованій вченій раді К 32.051.06
у Волинському національному
університеті імені Лесі Українки

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Богатирьова Костянтина Олександровича
на дисертаційну роботу Цимбалюка Сергія Миколайовича на тему:
«Організаційно-економічні засади сталого розвитку
спортивно-оздоровчої сфери регіону»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна
економіка**

1. Актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Спортивно-оздоровча сфера відіграє важливу роль у зміцненні здоров'я населення, підвищення його працездатності, забезпечує створення нових робочих місць, сприяє підвищенню якості життя і є важливим чинником досягнення сталого розвитку. Водночас, роль сфери спорту та оздоровлення в економіці регіонів України надалі лишається досить малозначимою. За умов відсутності достатнього державного фінансування, посилення повноважень і відповідальності органів місцевого самоврядування у відповідності до реформи децентралізації, потреба переходу сфери на самофінансування та пошуку нових джерел фінансових ресурсів принципового значення набувають питання удосконалення організаційно-економічних засад сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. У зв'язку з цим питання формування ефективних і раціональних взаємодій серед усіх учасників цієї сфери та системного розвитку переваг бізнесу від спортивно-оздоровчої діяльності набуває актуальності, яка підсилюється кризою, викликаною пандемією COVID-19.

Тема дослідження пов'язана з науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки, які визначалися Міністерством освіти і науки України; пріоритетним напрямком регіонального розвитку. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідних робіт Лабораторії проєктів та ініціатив і кафедри міжнародних економічних відносин та управління проєктами Волинського національного університету імені Лесі Українки, а також у межах виконання держбюджетних тем: «Регіональні ринки в умовах європейської інтеграції: механізми конкуренції та конвергенції» (державний реєстраційний номер 0118U001094); «Безпека сталого розвитку регіонів та

територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632).

З огляду на зазначене, тема дисертаційної роботи Цимбалюка Сергія Миколайовича «Організаційно-економічні засади сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону» відповідає потребам сучасності та є актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації.

Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. Зазначена мета відповідає темі дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист відповідають сформульованій меті, добре узгоджуються із об'єктом та предметом дослідження. Комплекс завдань, які поставлені та вирішені в роботі, дали змогу автору логічно структурувати роботу та розкрити її зміст.

Розгляд дисертації, автореферату та публікацій С. М. Цимбалюка дають підставу зробити висновок, що проведене дисертаційне дослідження має достатній рівень обґрунтованості.

Матеріали дисертації та публікації здобувача визначають високу обґрунтованість основних наукових результатів, положень наукової новизни та висновків, сформульованих у роботі. Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, забезпечується використанням у процесі дослідження актуальних законодавчих й нормативних актів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, указів Президента України, міжнародних нормативно-правових документів; інформаційних матеріалів, опублікованих у періодичних виданнях; наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів; офіційних матеріалів Державної служби статистики України та Міністерства молоді та спорту України; результатів власних досліджень здобувача.

Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання. Дисертаційна робота характеризується комплексним і системним підходом до вирішення актуальних питань, у процесі реалізації якого здобувач вміло використовує сучасні методи, прийоми та інструменти наукових досліджень: діалектичний, пізнання, теоретичного та порівняльного аналізу – для визначення економічної сутності та розкриття функцій спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 1.1),

узагальнення світового досвіду щодо організаційно-економічного забезпечення її сталого розвитку (п. 1.2); абстрактно-логічний, аналізу, синтезу та узагальнення – для удосконалення концептуально-методичного підходу до забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 1.3); системного аналізу, статистичний та графічний – для визначення передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах (п. 2.1); економіко-статистичний, графічний, кореляційно-регресійного аналізу – для аналізу розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України з урахуванням його сталості (п. 2.2.); групування, економіко-статистичний, графічний – для оцінки сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України (п. 2.3.); інтегрального аналізу та наукового узагальнення – задля інтегральної оцінки та визначення стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 3.1); структурно-логічного аналізу та синтезу – для вдосконалення організаційно-економічних засад сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (п. 3.2, 3.3).

Достовірність отриманих результатів та їх повнота підтверджується опрацюванням значної кількості використаних джерел, що своєю чергою дало змогу Цимбалюку С. М. визначити дискусійні та недостатньо досліджені аспекти обраної теми й окреслити новий напрям власного дослідження.

Дисертантом здійснено змістовне дослідження наукових праць і публікацій вітчизняних й закордонних вчених для розкриття економічної сутності та функції спортивно-оздоровчої сфери регіону (с. 26-46); узагальнено світовий досвід її функціонування (с. 46-69) та обґрунтовано концептуально-методичний підхід до сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (с. 69-90), що надало можливість науково обґрунтувати необхідність формування наукових засад організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Запропонована дисертантом методика діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону (с. 94-153) охоплює аналіз передумов і оцінку результатів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери України та її регіонів. Використання інтегрального аналізу для розрахунку зведених показників та побудова на їх основі матриці визначення стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України (с. 155-177) доводить комплексність проведеного дослідження та наукову обґрунтованість сформованих висновків.

Висновки за розділами та до роботи базуються на власних здобутках дисертанта, є логічним підсумком і відображають основні положення виконаного дослідження.

Обґрунтованість положень і висновків, сформульованих в дисертації підтверджується апробацією результатів дослідження на 11 всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, публікаціями у фахових наукових виданнях, а також впровадження отриманих науково-практичних результатів у діяльність окремих установ на державному та регіональному рівнях, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження (с. 5 автореферату). Все це дає підстави стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими й достовірними.

3. Найбільш вагомі результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення

Дисертант виносить на захист результати власного дослідження, які вирішують наукові задачі щодо обґрунтування необхідності та розроблення напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Теоретична частина дисертації забезпечується системним підходом, міждисциплінарним аналізом і синтезом основних положень, пов'язаних із спортивно-оздоровчою сферою. Аналітична частина містить глибокий аналіз функціонування спортивно-оздоровчої сфери, із врахуванням сталості її розвитку. У третьому розділі подано обґрунтовані на основі інтегрального аналізу та побудови матриці стратегічних орієнтирів пропозиції щодо вдосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіоні та на рівні територіальних громад.

Серед найбільш важливих результатів першого розділу «Теоретико-методичні основи організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону», що формують наукову новизну дослідження, можна відзначити вдосконалення теоретичних засад розкриття економічної сутності спортивно-оздоровчої сфери регіону як сукупності відносин між господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями, населенням, державними й місцевими органами управління. Ця сфера, згідно наведеного у роботі трактування, охоплює нематеріальне та матеріальне виробництво в частині надання спортивно-оздоровчих послуг, розбудови спортивно-оздоровчої інфраструктури, виробництва спортивного обладнання задля задоволення попиту населення у фізичній культурі та зміцненні здоров'я. Наслідком спортивно-оздоровчої є досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, синергетичний ефект від яких полягає у зростанні рівня добробуту та якості життя населення регіону (с. 41-43). У роботі здійснено узагальнення світового досвіду щодо існуючих

організаційно-економічних моделей розвитку спортивно-оздоровчої сфери, а саме: комплексна цілеспрямована взаємодія із наддержавними інституціями спортивного спрямування; оптимальне поєднання державного регулювання із децентралізованим управлінням, що обумовлює вагому роль місцевих органів самоврядування в розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону; комерціалізація та видовищність спортивно-оздоровчої діяльності, що забезпечує її самоокупність. Здійснено теоретичне обґрунтування доцільності використання виявлених переваг в цілях забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України (с. 46-69). Запропоновано концепцію сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, в основу якої покладено ідею досягнення цілей сталого розвитку, адаптації до умов децентралізації та запровадження принципів інклюзивного зростання (врахування індивідуальних потреб людини, залучення максимальної кількості населення до спортивно-оздоровчої діяльності, створення рівних можливостей для особистісного розвитку та доступу до спортивної інфраструктури). Її практичне впровадження дозволить збільшити рівень зайнятості й продуктивності праці, сприятиме поширенню здорового способу життя та зміцненню здоров'я, що є важливими чинниками якості життя населення та його добробуту (с. 69-79). Заслугує на увагу розкритий у роботі методичний підхід до діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, котрий охоплює комплексний аналіз передумов і результатів (економічного, соціального, оздоровчого ефектів) сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на рівні регіонів і країни в цілому (с. 94-153). Це дало змогу дисертанту визначити особливості спортивно-оздоровчої сфери в окремому регіоні країни та обґрунтувати стратегічні орієнтири її сталого розвитку.

У другому розділі «Діагностика сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України» на підставі запропонованого методичного підходу проведено аналіз передумов сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України. Серед них: організаційно-правові (стан нормативно-правового регулювання розвитку спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних з нею видів діяльності; структура органів управління спортивно-оздоровчою сферою; розвиток публічно-приватного партнерства), соціально-демографічні (демографічна ситуація; рівень розвитку освіти та культури здоров'я; доступність послуг медичної допомоги), економічні (капітальні інвестиції; індекс споживчих цін, доходи населення), природно-екологічні (природно-кліматичні умови, екологічна ситуація). Це дало можливість визначити основні чинники, що сприяють чи навпаки стримують розвиток спортивно-оздоровчої сфери в регіонах та її перехід на вектор сталості

(п. 2.1). Проаналізовано розвиток спортивно-оздоровчої сфери України з урахуванням його сталості, що засвідчив позитивну динаміку, однак визначено, що вона і надалі лишається досить малозначимою у структурі економічних видів діяльності (с. 118–133). Здійснено оцінку сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за показниками економічного, соціального й оздоровчого ефектів. На основі проведеного аналізу виявлено пряму залежність спортивно-оздоровчої сфери від структури економіки регіону та екологічної ситуації, що підкреслює її значимість для сталого розвитку (с. 133–153).

У межах третього розділу «Удосконалення організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону» проведено інтегральну оцінку та визначено стратегічні орієнтири сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону. Вагомим науковим результатом проведеного дослідження є обґрунтований підхід до визначення стратегічних орієнтирів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, що передбачає порівняння інтегральних показників сприятливості передумов та рівня сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на основі побудови відповідної матриці, що уможливорює врахування специфіки кожного регіону для формування регіональних і місцевих програм розвитку спортивно-оздоровчої діяльності (с. 155–177). Запропоновано організаційно-економічний механізм сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону спрямований на досягнення економічної, соціальної та оздоровчої інклюзії населення регіону. Його дія базується на використанні системи методів та інструментів цілеспрямованого впливу на суб'єкти спортивно-оздоровчої діяльності в регіоні й збільшення кількісних і якісних показників її сталого розвитку, що відображають стан спортивно-оздоровчої інфраструктури, економічні результати підприємницької діяльності, соціальні ефекти від підвищення рівня фізичної культури й зміцнення здоров'я населення, екологічну стабільність в регіоні (с. 177–195). Також в результаті проведеного дослідження обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації (с. 195–210).

4. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Усі представлені пропозиції дисертанта за своїм змістом є цілком реальними і придатними для практичного використання. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня практичних рекомендацій, які дозволяють забезпечити активізацію інвестиційної діяльності в регіоні.

Практична значимість розроблення й упровадження науково-практичних підходів до організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону підтверджено довідками органів державного й регіонального управління, місцевого самоврядування, громадських організацій, зокрема: Управління економічного розвитку та торгівлі Волинської обласної державної адміністрації (довідка № 520/03-12/2-21 від 17.07.2021 р.), Департаменту молоді та спорту Луцької міської ради (довідка № 32-11/158 від 24.06.2021 р.), Зимнівської сільської ради Володимир-Волинського району Волинської області (№ 483 від 02.07.2021 р.); Громадської організації «Клуб традиційних бойових мистецтв «Фудо» (довідка № 8 від 10.06.2021 р.), Громадської організації «Інститут транскордонних ініціатив» (довідка № 14 від 20.11.2020 р.).

Теоретико-методичні положення дисертаційної роботи можуть бути використані для прийняття практичних рішень керівниками та спеціалістами, органами державного й регіонального управління, місцевого самоврядування для опрацювання сучасних підходів до управління сталим розвитком спортивно-оздоровчої сфери регіону.

Основні теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації впроваджено в навчальний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки під час підготовки навчально-методичних матеріалів і викладання дисциплін «Регіональна економіка», «Інклюзивна економіка», «Філософія сталого розвитку», керівництві науково-дослідними роботами студентів (довідка № 03-28/04/1938 від 09.07.2021 р.).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Зміст та завершеність дослідження

Основні положення та висновки дисертації Цимбалюка С. М. знайшли своє відображення у наукових публікаціях, доповідалися на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. Результати проведених досліджень викладено у 18 наукових працях: 6 статей у наукових фахових виданнях України, у т. ч. 4 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав (з них одна індексується у наукометричних базах Web of Science та Scopus (Q2)); 6 публікацій апробаційного характеру і 3 публікації, що додатково відображають наукові результати дослідження. Загальний обсяг публікацій 8,7 друк. арк., із яких 7,39 друк. арк. належать особисто автору. Публікації відображають результати досліджень за усіма розділами. Особистий внесок здобувача у тих роботах, які опубліковано у співавторстві відзначений у списку праць, наведеному в авторефераті. Обсяг та зміст публікацій відповідає вимогам, встановленим МОН України.

Дисертаційна робота Цимбалюка С. М. є логічно структурованою, відповідає меті та завданням дослідження, забезпечує повне висвітлення отриманих результатів. Робота є завершеним науковим дослідженням, містить необхідні теоретико-методичні положення, аналітичні розробки та перспективні напрями, що достатньо повно висвітлені у відповідних розділах дисертації та опублікованих наукових працях. Дисертаційна робота є авторським дослідженням, спрямованим на вирішення науково-прикладного завдання, яке полягає в обґрунтуванні науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного засад сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону.

6. Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Роботу викладено українською мовою у науковому стилі з дотриманням логічної послідовності подання матеріалу. За всіма ознаками дисертація та автореферат відповідають встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Автореферат ідентично відображає зміст дисертації та основні положення наукової новизни. У ньому повною мірою розкриті основні результати, що отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, основні положення і рекомендації.

7. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження, слід констатувати, що воно не позбавлене певних зауважень та дискусійних положень.

1. Автором обґрунтовано концептуальну ідею досягнення цілей сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери на основі запровадження принципів інклюзивного зростання. Але вони є недостатньо висвітлені у роботі. Доцільним було б розширити методологічну базу дослідження саме з огляду на запропоноване дисертантом концептуальне бачення орієнтації на інклюзивність сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери.

2. На основі запропонованої у п. 1.3. методики діагностики сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону, дисертантом здійснено інтегральну оцінку передумов та результатів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів, яка дає можливість комплексно оцінити рівень її розвитку, визначити міжрегіональну диференціацію та обґрунтувати стратегічні орієнтири. Проте у роботі не зазначено критерії, за якими було встановлено рівні сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів – критичний, низький, середній, вище середнього і високий (с.172–174 дисертації).

3. Здійснення інтегрального аналізу та розрахунків зведених показників передумов і результатів сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону доцільно було б подати у розділі 2 роботи. Це б зробило б роботу більш систематизованою, а виклад матеріалу більш логічним.

4. Стратегічні орієнтири сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери, які розкрито в п. 3.1 на рис. 3.2. потребують більш докладної характеристики та розкриття особливостей їх реалізації на основі використання конкретних інструментів та важелів, що запропоновані дисертантом в організаційно-економічному механізмі сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери у п. 3.2.

5. Варто було б більше уваги приділити питанню формування спортивно-оздоровчого кластеру та налагодженню ефективних взаємодій серед усіх учасників спортивно-оздоровчої сфери регіону та залучення різних стейкхолдерів до процесів її сталого розвитку.

6. Зміст роботи значно виграв би, якби автор у процесі розробки науково-практичних рекомендацій щодо сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України за умов децентралізації більш ґрунтовно використав зарубіжну практику.

7. У дисертації є ряд стилістичних недосконалостей викладу матеріалу.

Висловлені зауваження в цілому не знижують наукову та практичну значимість проведеного дослідження.

Проте, зазначені вище положення не носять деструктивного характеру та не знижують наукової новизни та цінності отриманих результатів. Дискусійність окремих положень дисертації засвідчує складність та багатогранність обраного для вирішення наукового завдання, а також перспективність подальшого дослідження сформульованих автором проблемних питань.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Цимбалюка Сергія Миколайовича на тему «Організаційно-економічні засади сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону» є самостійним завершеним дослідженням з актуальної проблеми регіональної економіки та має прикладне й теоретичне значення. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи. Наукові положення та висновки містять елементи наукової новизни, мають практичну значимість, є статистично підтвердженими та достовірними. Автореферат дисертації розкриває основні положення та висновки роботи, і відповідає змісту дисертації. Обсяг та оформлення дисертації, відповідають пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів».

Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Організаційно-економічні засади сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону» за своїм змістом повністю відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка», а її автор Цимбалюк Сергієм Миколайовичем, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за означеною спеціальністю.

Офіційний опонент

заступник директора

Навчально-наукового інституту

фізичної культури, спорту та реабілітації,

професор кафедри теорії і методики

фізичної культури та спортивних дисциплін

Південноукраїнського національного педагогічного

університету імені К. Д. Ушинського

доктор економічних наук, професор

К. О. Богатирьов

